

image and the manifestations of narcissistic personality accentuation of character as well as the expressions of narcissistic personality orientation in the text. Narcissism is regarded as an aesthetic, psychological and philosophical category that provides understanding of literary evolution and specificity of European literary process. This image serves to explain different phenomena. Vanity, narcissism, crime and punishment operating as negative markers prevail in the European literature of the XIIth century.

Key words: European literature, interpretation, literary category, mythological image, Narcissus.

Стаття надійшла до редакції 24.01.2013 р.

Прийнято до друку 30.05.2013 р.

Рецензент – д. філол. н., проф. Бистрова О. О.

УДК 811.111'38

Н. О. Ємець

ПРОПОЗИЦІЙНИЙ АНАЛІЗ МЕТАФОРИЧНОСТІ Я-ВИСЛОВЛЮВАНЬ У ПОЕТИЧНОМУ ТЕКСТІ

У ХХ столітті метафора стає феноменом, що об'єднує дослідження в різних галузях знань і формує новий вектор наукових пошуків. Розвідки в царині концептуальної метафори дають поштовх вивченню когнітивних процесів свідомості людини [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8], які окреслюють загальні положення, що визначають метафору як важливу ментальну операцію, яка формує спосіб пізнання, категоризації, концептуалізації, оцінки і пояснення світу.

За словами О. П. Воробйової, «метафора, яка є предметом філологічних студій, у тому числі й у дидактичному аспекті, може слугувати ефективним інструментом самопояснення і, водночас, структурування сукупності пояснювальних коментарів, що формують певний лінгводидактичний інтерактивний сценарій» [1, с. 82–83]. Універсальність механізмів метафори пояснює міждисциплінарність пошуків у цій галузі і зумовлює появу нових ракурсів дослідження, пропонуючи підходи до розпізнання, тлумачення та систематизації метафоричних моделей. Утім, на нашу думку, більшість прогресивних теорій (наприклад, концептуальної метафори чи концептуальної інтеграції) ґрунтуються на дедуктивному методі аналізу, який небезпідставно критикують за його суб'єктивність і відсутність чіткої процедури дослідження. Натомість розроблена Х. Стеном і його Лабораторією метафори універсальна модель («five-step method» [3; 7; 8]) пропонує новий вектор дослідження – послідовний обґрунтований шлях від мовних одиниць до концептуальних структур. Метою нашої статті є

продемонструвати застосування схеми такого п'ятикрокового аналізу до вивчення метафоричних конструкцій втілення поетичного Я у текстах американської жіночої поезії XVI – XXI століть. Для досягнення мети необхідно вирішити такі завдання: проаналізувати запропоновану Х. Стеном модель інтерпретації метафоричних конструкцій, а також розробити алгоритм її застосування до аналізу поетичного тексту. Поезія як найбільш суб'єктивний спосіб самовираження потребує об'єктивності та системності аналізу, що стає можливим завдяки запропонованій моделі, і це підтверджує актуальність даної розвідки.

Узагальнення висновків сучасних підходів до вивчення метафори дозволяє окреслити три основні напрями дослідження даного феномена: ідентифікація метафори, корпусний аналіз і мультимодальне вивчення метафори. «Найвагоміший внесок у розвиток усіх трьох напрямів зроблено Х. Стеном і Лабораторією метафори Вільного університету Амстердама» [3, с. 236].

Аналіз поетичного Я ґрунтується на розробці метафоричних моделей, у яких воно втілюється. Для отримання об'єктивних результатів їх інтерпретації, ми використовуємо розроблену Х. Стеном [7; 8] схему, що складається з п'яти етапів. Методика має на меті встановити концептуальні структури метафоричних конструкцій, які, як стверджує автор, мають об'єктивні маркери присутності у тексті і тому підлягають системному аналізу за сталим алгоритмом [7]. Такий метод використовує індуктивний підхід до тлумачення метафори – від лінгвістичних форм вираження у тексті до концептуальних структур. Отже, використання цієї схеми забезпечує системність інтерпретації метафоричних структур і об'єктивність їх тлумачення.

Важливою передумовою розробки методики є визнання автором факту, що аналітично метафора представлена у тексті пропозиційними структурами [8]. Таким чином, лінгвістичне вираження метафори у тексті зводиться до набору пропозицій, що мають в своєму складі метафорично вжиті слова. На основі виділених пропозиційних структур проводиться аналіз складових елементів метафори, який дозволяє через лінгвістичну форму вираження метафоричності у тексті досягти концептуальних основ її творення.

Для аналізу концептуалізації Я, на першому етапі, виділяємо структури з дієсловами, що вживаються метафорично, в пропозиціях із займенником першої особи однини. Наприклад, в рядках «*I make houses shrink / And trees diminish / By going far / ...*» [9] лексеми «shrink» та «diminish» вживаються метафорично на позначення певних дій мовця.

Етап 1
*I make houses **shrink***
*And trees **diminish***
By going far...

Другий етап аналізу включає трансформацію мовного вираження концептуальних структур у серію пропозицій, в яких позначаємо елементи, що відносяться до концептосфери мети (t – target domain) та концептосфери джерела (s – source domain):

Етап 2

P 1 (MAKE HOUSE t SHRINK s I t)

P2 (MAKE TREE t DIMINISH s I t)

Наступним кроком є визначення формули «відкритого порівняння» (open comparison) [8]. Так, стверджуємо, що якась дія F в концептосфері мети і агенса a в концептосфері джерела мають певну подібність (sim), яка дозволяє порівняти дії Я-мовця з діями, що направлені на зменшення, зі сторони невідомого агенса.

Етап 3

SIM

[F (I)] t

[MAKE SHRINK HOUSE (a)] s

SIM

[F (I)] t

[MAKE DIMINISH TREE (a)] s

На наступному етапі трансформуємо відкрите порівняння у формальну «структуру аналогії» [8].

Етап 4

SIM

[(TO MAKE SMTH LESS IMPORTANT) I] t

[MAKE SHRINK, DIMINISH (AGENT POSSEING POWER/ABILITY TO CHANGE SIZE)] s

Для заповнення невідомих F та a у відкритому порівнянні використовуємо словникове значення відомих компонентів, що відсилає до типових для даного домену функцій (у нашому випадку – дія зменшення) та агентів. Таким чином, на останньому, п'ятому етапі, ідентифікуємо механізм мапування для встановлення точного співвіднесення між окремими елементами концептуальних доменів.

Етап 5

MAKE SHRINK, DIMINISH > MAKE LESS IMPORTANT

AGENT POSSESSING POWER TO CHANGE SIZE > I

Варто зазначити, що виявлений механізм мапування дозволяє простежити подальші можливі аналогії між елементами доменів. Так, наприклад, ідентифікувавши I як «агенса, що володіє певною силою», можна припустити, що йому (агентові, в нашому випадку Я-мовцю) притаманні сила, контроль, впливовість та, можливо, жорстокість. Використання такої методики аналізу Я-висловлювань уможливорює моделювання і структурування доменів джерела пропозиційних структур для аналізу механізмів концептуалізації Я.

Завдяки такому алгоритму ми маємо змогу об'єктивно встановити структурні елементи кожного з доменів та відстежити еволюційні процеси, які відбиваються в метафоричних моделях Я-висловлювань, що робить дану розвідку перспективною. Більш того, застосування п'ятикрокового аналізу метафоричності конструкцій дозволить об'єктивно систематизувати висновки дослідження, що сприятиме валідності його результатів і їх використанню у подальших пошуках з проблематики питання.

Список використаної літератури

- 1. Воробйова О. П.** Метафори про метафори: дидактичний сценарій / О. П. Воробйова // Записки з романо-германської філології. – Вип. 25. [ювіл., присв. 145-річчю ОНУ ім. І.І. Мечникова та 50-річчю факультету РГФ у складі ОНУ ім. І.І. Мечникова. – Одеса : Фенікс, 2010. – С. 76 – 83.
- 2. Жаботинская С. А.** Концепт/домен: матричная и сетевая модели / С. А. Жаботинская // Культура народов Причерноморья. – 2009. – № 168. – Т. 1. – С. 254 – 261.
- 3. Мишланова С. Л.** Стереотипность и творчество в современных исследованиях метафоры / С.Л. Мишланова, Е.В. Исаева // Стереотипность и творчество в тексте. [межвуз. сб. науч. трудов. – Вип. 16. [под ред. проф. М. П. Котюровой]. – Пермь: Пермский государственный университет, 2012. – С. 235 – 247.
- 4. Fauconnier G.** The Way We Think: Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities / G. Fauconnier, M. Turner. – N.Y. : New York Basic Books, 2002. – 440 p.
- 5. Grady J.** A Typology of Motivation for Conceptual Metaphor: Correlation vs Resemblance / Joseph Grady // Metaphor in Cognitive Linguistics : the 5th Cognitive Linguistic Conference, July 1997 : [selected papers]. – Amsterdam, 1997. – P. 79 – 101.
- 6. Lakoff G.** Metaphors We Live By / G. Lakoff, M. Johnson. – Chicago : Chicago University Press, 1980. – 242 p.
- 7. Steen G.** A Method for Linguistic Metaphor Identification / Gerard Steen.– Amsterdam : John Benjamins, 2010. – 238 p.
- 8. Steen G.** From Linguistic Form to Conceptual Structure in Five Steps [Електронний ресурс] / Gerard Steen. – Режим доступу : http://www.academia.edu/250001/From_linguistic_form_to_conceptual_structure_in_five_steps_analyzing_metaphor_in_poetry.
- 9. Plath S.** Selected Poems [Електронний ресурс] / Sylvia Plath. – Режим доступу : <http://oldpoetry.com/author/SylviaPlath>

Ємець Н. О. Пропозиційний аналіз метафоричності Я висловлювань у поетичному тексті

Статтю присвячено розгляду можливості застосування методики п'ятикрокового аналізу метафори Х. Стена в поетичному тексті. Методика Х. Стена пропонує новий вектор пошуків – від лінгвістичних форм до концептуальних структур, що забезпечує системність інтерпретації і об'єктивність результатів. Використання даної методики аналізу уможливує моделювання і структурування доменів пропозиційних структур для аналізу механізмів концептуалізації Я.

Висновки дослідження демонструють об'єктивність і валідність результатів, що сприяє їх використанню у подальших пошуках з проблематики питання.

Ключові слова: метафора, поетичне Я, пропозиція, текст.

Емец Н. А. Пропозиционный анализ метафоричности Я высказываний в поэтическом тексте

Статья посвящена рассмотрению возможности использования методики пятишагового анализа метафоры Х. Стена в поэтическом тексте. Методика Х. Стена предлагает новый вектор исследования – от лингвистических форм к концептуальным структурам, что обеспечивает системность интерпретации и объективность результатов. Использование данной методики анализа делает возможным моделирование и структурирование доменов пропозиционных структур для анализа механизмов концептуализации Я. Выводы исследования демонстрируют объективность и валидность результатов, что делает возможным их использование в дальнейших исследованиях данного вопроса.

Ключевые слова: метафора, поэтическое Я, пропозиция, текст.

Yemets N. O. Propositional Analysis of I-expressions Metaphoricity in a Poetic Text

The article aims at justifying application of G. Steen's five-step metaphor analysis in poetry research. Analysis of metaphor – a mental operation that determines way of perception, categorization, conceptualization and evaluation – forms a new vector of scientific research. Metaphor mechanisms have become a universal interpretation tool for various fields of science that develop their methods of metaphor investigation. However, some analysis methods appear to be highly subjective. Therefore, new approaches for metaphor models interpretation prove the necessity of further research to develop objective parameters for metaphor interpretation. Gerard Steen's five-step analysis offers a new research vector – from linguistic form to conceptual structure. This inductive approach provides a systematic interpretation and objective results. The article investigates metaphoricity of Poetic I actualization in propositional constructions. This method enables modeling and structuring propositional domains of I conceptualization. Research results show objectiveness and validity that promote their application in further investigations.

Key words: metaphor, Poetic I, proposition, text.

Стаття надійшла до редакції 03.02.2013 р.

Прийнято до друку 30.05.2013 р.

Рецензент – к. філол. н., доц. Чеснокова Г. В.